

Fredagen den 14 februari

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollen för den 6 innevarande månad.

2 § Svar på interpellation 1985/86:107 om energipolitiken

Anf. 1 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Per-Richard Molén har noterat den snabba ökningen av elkonsumtionen i Sverige under senare år och ställer med anledning härav tre frågor till mig:

1. Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att möta den snabbt stigande efterfrågan på el?
2. Vilka energislag kan statsrådet tänkas ta i anspråk?
3. Är statsrådet villig att mot bakgrund av den uppkomna situationen ompröva sin avvecklingsstrategi för kärnkraften?

Som svar på den *första frågan* vill jag inledningsvis peka på de riktlinjer för elanvändningspolitiken som riksdagen lagt fast mot bakgrund av 1985 års energipolitiska proposition. Utgångspunkten för denna politik är att vi för närvarande har, och sannolikt ett antal år framöver kommer att ha, en god tillgång på el till låga kostnader. Eftersom tillgången på el kommer att bli mer begränsad i framtiden, bör el i första hand reserveras till de områden där den är svår att ersätta. Under en övergångstid bör emellertid den goda tillgången på el utnyttjas för att ersätta olja, främst inom uppvärmningssektorn där den senare kan ersättas genom sparande samt övergång till inhemska bränslen, naturgas och solenergi.

Inuvarande elproduktionssystem ligger, enligt kraftindustrin, den optimala nivån på elanvändningen inkl. nätförluster vid ca 135 TWh per år. Upp till denna nivå kan elproduktionen i huvudsak ske till låga rörliga kostnader. Vid större efterfrågan stiger de rörliga kostnaderna mycket kraftigt på grund av att oljeeldad kraftproduktion måste sättas in i allt större utsträckning. Ökar efterfrågan ännu mer, till över 140 TWh per år, kan leveranssäkerheten för el bli problematisk.

De senaste åren har elförbrukningen ökat snabbare än vad som förutsatts i tidigare gjorda elprognoser. För år 1985 beräknas elförbrukningen inkl. nätförluster uppgå till drygt 130 TWh. Det är i och för sig positivt om den produktionskapacitet med låga rörliga kostnader vi har snabbt kan utnyttjas fullt ut för att producera nyttig elenergi som ersätter olja och kol, dvs. att

optimum nås. Men om elförbrukningen stiger utöver detta så att också dyrare kraft måste utnyttjas, ökar kostnaderna för samhället drastiskt.

Den nuvarande expansionen av elanvändningen måste därför dämpas, och det relativt snabbt. Samtidigt finns det emellertid faktorer som talar för att så kan komma att ske spontant. Således kan en betydande del av ökningen hänföras till de senaste årens kalla vintrar och till högkonjunkturen i industrin. Övergången till elvärme i småhussektorn antas ha passerat sin kulmen. Kraftföretagen har börjat ändra sin marknadsföring av el i syfte att hålla igen stegringen. Energiverkets senaste prognos över clefterfrågan anger en avsevärd sänkning av ökningstakten, från ca 7 % per år som vi haft de senaste fem åren, till 1 à 2 % per år för resterande del av 1980-talet.

Redan år 1984 tillkallade jag, efter regeringens bemyndigande, en utredningsman med uppgift att utreda bl. a. vissa frågor rörande utnyttjandet av el. Utredningen, som tog sig namnet utredningen om el och inhemska bränslen, ELIN, väntas inom kort presentera förslag utifrån hittills genomförda studier. Den senaste tidens uppgifter om elkonsumentens kraftiga ökning föranleder emellertid en snabb ytterligare utredningsinsats för att närmare kartlägga situationen och eventuella behov av statliga åtgärder. Jag avser därför att inom kort begära regeringens bemyndigande att lämna ELIN tilläggsdirektiv.

Som svar på Per-Richard Moléns *andra fråga* vill jag först ta tillfället i akt att deklarerat att det är helt uteslutet att ta någon ny elproduktion i anspråk så länge en anpassning av konsumtionen till produktionsresurserna kan ske genom hushållning och effektivisering eller genom övergång från elvärme till annan uppvärmningsform. Jag är väl medveten om att det trots sådana åtgärder kan komma att krävas nytillskott av kraft i systemet under kärnkraftsavvecklingen. För detta ändamål fortsätter utbyggnaderna av vattenkraft inom den av riksdagen beslutade ramen 66 TWh/år. Vidare är det angeläget att fjärrvärmesystemen i landet i ökad utsträckning kan utnyttjas för mottrycksproduktion. Jag avser att under våren ta upp diskussioner med kommuner, energiföretag och kraftföretag i denna fråga. Vindkraften kan bli aktuell som elproduktionskälla i Sverige. Nuvarande verksamhet på området syftar till att utveckla vindkraften så långt att man klart kan se om den kan göras användbar i större skala i det svenska elsystemet. Om det visar sig att dessa åtgärder inte räcker, måste vi i sista hand hålla öppet för ytterligare vattenkraftsutbyggnad och för utbyggnad av fossilkondens. Riksdagen har i sitt beslut med anledning av den energipolitiska propositionen i juni 1985 fastslagit att det ytterligare bör övervägas vilken roll vattenkraften kan komma att spela i samband med kärnkraftsavvecklingen. I detta sammanhang undantogs dock utbyggnad av de fyra huvudälvarna.

Mitt svar på Per-Richard Moléns *tredje och sista fråga* är kort: ett klart och entydigt nej!

Anf. 2 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag vill tacka energiministern för svaret på interpellationen.

På min första fråga, hur vi skall möta den snabbt stigande efterfrågan på el, noterar jag att energiministern svarar att den optimala nivån på elanvändningen enligt kraftindustrin ligger på ca 135 TWh per år. Är detta också fru

Dahls uppfattning? Redan nu förbrukar vi, som det står i interpellationssvaret, 130 TWh. I praktiken har vi med andra ord bara kvar någonting som ligger inom felmarginalen.

Under vecka 4 i år, då det inte var exceptionellt kallt, gick vatten- och kärnkraften för fullt, men det räckte inte. Vi fick också ta i anspråk miljöövändig mottryckskraft från kol och olja. Dessutom fick vi köra en mindre kvantitet oljekondens, som sprutar ut både svavel och kväve. Det här visar hur allvarligt läget är.

Sanningens minut närmar sig. Det går inte längre att skjuta de obehagliga problemen framför sig. Energiministern måste gå till beslut.

Denna uppfattning är jag inte ensam om. Vattenfalls generaldirektör sade i tisdags – och det satt Birgitta Dahl och lyssnade på – att de begränsade energitillskotten är oroande på både kort och lång sikt. För en trygg elförsörjning behövs i dag enligt generaldirektören en beredskap i form av en planeringsreserv. Generaldirektör Nyquist sade: "Jag anser att det är nödvändigt att ha en sådan reserv, i första hand i form av kolkondens."

Beredskapen är med andra ord låg. Snara åtgärder måste till. Vilka? Varför delar inte energiministern Vattenfalls bedömning? Vattenfall sitter dock inne med en betydande sakkunskap.

Birgitta Dahls recept är att den nuvarande expansionen måste dämpas och det relativt snart. Elvärmen i alla småhus skall strypas. Kommunerna får köra i gång med miljöövliga bränslen som kol, torv och olja. Priserna måste höjas. Det här kommer inte svenska folket att tycka om.

På kort sikt är situationen besvärlig, men det får inte leda till handlingförklaring. Jag vill ge Birgitta Dahl några råd.

För det första: Bevilja Vattenfalls ansökan att öka elproduktionen i Forsmark. Vattenfall förlorar tiotusentals kronor varje dag som beslutet skjuts upp.

För det andra: Uppmana kärnkraftverksföretagen att vidta alla åtgärder för att öka produktionen i kärnkraftverken. Det går, det vet både jag och Birgitta Dahl. Vi vet också att detta kan ske med bibehållna höga säkerhetskrav.

För det tredje: Fatta ett snabbt beslut om att bygga om Ringhals 2! Ett beslut i februari är nödvändigt för att inte ett helt år skall gå förlorat.

För det fjärde: Avstå från ransoneringar! Varken industri eller hushåll slösar med el i dag.

Hur ser det ut på längre sikt? Regeringens energipolitik, som delas av både centerpartiet och folkpartiet, är katastrofal för den industriella tillväxten i vårt land. Företagen vågar inte investera i nya elkrävande processer, när de vet att elpriserna kommer att stiga med 50–100 % under 1990. Skogsindustrin, stålindustrin och den kemiska industrin kommer att drabbas hårt. Nedläggningar kommer att bli följden. Bostadsdepartementet har i dag ansökningar från MoDo, AB Papyrus och ASSI om utbyggnader av deras skogsindustrier på totalt 600 000 ton papper och massa. Det kräver uppemot 2 TWh mer. Frammot år 2000 kan tack vare ökad tillväxt i skogen ytterligare ca 15 000 arbetstillfällen beredas inom skogsindustrin. Detta ger 25 miljarder kronor i valutaintäkter, men det kräver ett eltillskott på 10–15 TWh. Det har vi inte.

Birgitta Dahl har en av nycklarna till ökad industriell tillväxt. Använd den! Jag vill ge Birgitta Dahl några entydiga besked. Det föreligger inte nu majoritet i riksdagen för en utbyggnad av vattenkraften. Inga kommuner och inga moderater är förtjusta i kol, olja eller torv. Inte heller på den punkten kan Birgitta Dahl räkna med något stöd. Det som då återstår är kärnkraften.

Runt om i Europa byggs kärnkraften ut. Varför? Därför att den är säker och billig. I Sverige går vi åt precis rakt motsatt håll.

Efter år 2010 kostar avvecklingen minst 10 miljarder kronor varje år. Jag tycker att Birgitta Dahl skall tala om detta när hon är ute och håller föredrag. Det är en kapitalförstörelse som är rent vansinnig.

Vid det senaste mötet med energirådet, där Birgitta Dahl är ordförande, framkom från statens strålskyddsinstitut att kärnkraftens strålrisker är mycket väl bemästrade. Dagens risker är små. Företrädare för statens kärnkraftsinspektion sade vid samma tillfälle att ingenting motsäger en konstruktiv livslängd för reaktorerna på 40 år eller längre med reparation och byten av vissa delar.

Vilka slutsatser drar Birgitta Dahl av detta?

Med andra ord gör vi hela Sverige en otjänst om vi avvecklar kärnkraften. Den är fri från svavel, kväve och tungmetaller, och den är billig. Svensk industris konkurrenskraft skulle kunna behållas. Ett besked nu skulle kunna ge svenskt näringsliv lust att använda många av de miljarder som finns i kassorna till investeringar. Ge dem det beskedet, Birgitta Dahl! Jag vet att många fackliga ledare jag talat med inte vill något hellre än detta. Det ger pengar i portmonnän hos alla deras medlemmar.

Avveckla kärnkraftsavvecklingen! Bygg ut elproduktionen!

Anf. 3 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag delar i huvudsak de bedömningar och synpunkter som energiministern har redovisat i svaret. Jag vill bara göra några kompletteringar och ställa en fråga.

Jag konstaterar att vårt elsystem i dagens läge otvivelaktigt inrymmer åtskilliga problem. Vi håller på att slå huvudet i effekttaget utan att på ett optimalt sätt utnyttja vår elproduktionskapacitet. Centern förutsåg detta. Jag vet inte om energiministern kommer ihåg en interpellationsdebatt som vi hade i november 1982, då jag hävdade att vi måste ha mer kostnadsanpassade taxor. Om man då hade följt centerns råd skulle dagens problem ha varit mindre och oljeersättningen samtidigt kunnat vara större. Många fler skulle ha behållit sina oljepannor eller satsat på ved och därmed kunnat avlasta elnätet vid toppbelastning, om de genom en kostnadsanpassad taxa fått skälig ersättning för detta.

Kraftbolagen har hittills hellre satsat flera kronor på effektutbyggnad i egna anläggningar i stället för att stimulera investeringar på någon krona hos abonnenterna med samma effektresultat. Detta har styrt fel, och nu går det inte längre att dölja den prishöjande effekten.

Det är minst sagt välgörande att energiministern nu klart ser dessa problem och börjar, liksom centern, företräda konsumenternas, hela svenska folkets, intresse i stället för kraftbolagens.

Kraftbolagen vill i dag förbereda utbyggnaden av kolkondens. Vattenfall

vill byta ånggeneratorerna på Ringhals 2.

Ingen av dessa två åtgärder är den bästa, om vi vill ha ett stabilt lågt elpris, ersätta så mycket olja som möjligt och minska sårbarheten i vårt elsystem. Det är otvivelaktigt den stora andelen elvärme som är huvudorsaken till att vi har ett mycket köldkänsligt elsystem. Ett par tre graders temperaturfall och effektbehovet ökar motsvarande ett stort kärnkraftverk.

Det är inte rimligt att ha så kapitalkrävande anläggningar som kärnkraftverk för denna typ av kortvariga effektbehov.

Om Ringhals 2:s produktion skall få plats på marknaden som *prima* ström, dvs. med fulla leveransgarantier, krävs en kompletterande effektutbyggnad på i storleksordningen 100–150 % av Ringhals 2:s effekt. Att detta är ekonomiskt vanskligt förstår var och en. Därtill ökar köldkänsligheten i vårt redan hårt belastade elsystem.

Kvar står då att sälja huvuddelen av strömmen från Ringhals 2 som avkopplingsbar el. Detta ger ett så lågt pris att bytet av ånggeneratorer blir olönsamt.

Bytet av ånggeneratorerna kan vara klart tidigast 1989. Det är inte svårt att fram till den tidpunkten öka användningen av biobränslen i uppvärmningssystemet, så att elströmmen från Ringhals 2 helt kompenseras. Samtidigt kan elström fortfarande användas under låglasttid och kvarvarande kärnkraftverk utnyttjas något bättre. Det förbättrar möjligheterna att bibehålla ett lågt elpris.

En ökad användning av biobränslen i storleksordningen 4–5 TWh skapar minst 1 000 nya arbetstillfällen, till väsentlig del i sysselsättningssvaga regioner. Rökgaserna från en välskött bioeldningsanläggning är svagt basiska och motverkar därmed aktivt försurning.

Konvertering till biobränsle kan ske med enbart svenska produkter och svenskt arbete. Kostnaden för biobränsle utgörs i huvudsak av svenskt arbete. Det ger betydande och bestående skatteintäkter för såväl kommuner och landsting som stat.

Med anledning av vad jag tidigare har sagt är min fråga till energiministern: Kommer regeringen att se till att de resurser som regeringen råder över i fortsättningen satsas på utvecklingsalternativ som främjar minskad sårbarhet, bättre miljö och ökad sysselsättning i stället för på avvecklingsalternativ?

Till sist vill jag konstatera att en väsentlig grundsten för den framtida energipolitiken är tesen att allt effektivare energianvändning och en ständig minskning av den totala energitillförseln ger de bästa förutsättningarna för en positiv ekonomisk utveckling. Orimligt är däremot påståendet att kärnkraften skulle vara säker och billig. Kärnkraften har utklassats i USA. Men framför allt är ny kärnkraft dyr, och ingen kan garantera säkerheten.

Anf. 4 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Birgitta Dahl, liksom många andra, oroar sig över den stigande elkonsumtionen. Jag förstår av statsrådets svar att det framför allt är tre faktorer som hon anser har orsakat denna ökning av elkonsumtionen. Det är dels kalla vintrar, dels den industriella högkonjunktur som landet har upplevt under de senaste åren, dels en ökad användning av el för uppvärmningsändamål. Det är klart att man inte helt kan utesluta att vi även i

framtiden kommer att ha kalla vintrar. Man kan, herr talman, inte heller helt utesluta att vi även med en socialdemokratisk regering ibland kommer att ha högkonjunkturer.

För det första skulle jag vilja fråga statsrådet om hon finner det orimligt att använda el för uppvärmning av nyproducerade hus – alltså även enfamiljshus där man kanske inte behöver tillföra mer än 7 000–8 000 kWh om året – eller om det enligt hennes bedömning vore rimligt att i stället införa ett vattenburet system för sådana hus. I de gemensamma överläggningar som vi tidigare har haft har vi kommit fram till att det inte vore rimligt med restriktioner av det här slaget för hus med en mycket låg tillförsel av energi för uppvärmning.

Herr talman! För det andra tycker jag att det ligger mycket i Ivar Franzéns uttalande att man bör överväga en mer kostnadsanpassad eltaxa, så att de verkliga kostnaderna för elproduktionen på något sätt kommer till uttryck hos konsumenten.

För det tredje måste jag för folkpartiets del konstatera, liksom Per-Richard Molén konstaterade för sitt parti, att någon sannolikhet inte föreligger för att denna riksdag skulle ha folkpartiets stöd för en utbyggnad av vattenkraften. Enligt vår uppfattning kan man inte räkna med något tillskott där. För moderaternas del är situationen densamma, sade Per-Richard Molén. Jag har ingen anledning att betvivla att också Ivar Franzén instämmer i detta. Detta har hela tiden varit centerns inställning, och även vänsterpartiet kommunisterna har intagit den ståndpunkten. Det är bara socialdemokratin som nu arbetar för en fortsatt utbyggnad av vattenkraften utöver de beslutade 66 TWh per år. Det vore trevligt om vi skulle kunna nå enighet om det här, en enighet som uteslöt fortsatt vattenkraftsutbyggnad. Det skulle kanske göra det lättare att få ekvationen att gå ihop även i andra avseenden.

Inte heller finns det någon särskild entusiasm eller kärlek för tanken på att bygga kolkondensverk – det uttrycktes också av dem som var före mig här i talarstolen. Om det också är regeringens uppfattning att vi bör undvika kolkondens, innebär ju det att kraven på hushållning med el växer, om regeringen vidhåller den mycket högt uppställda ambitionen att avveckla kärnkraften till år 2010 – en önskan som vi anser vara angelägen och riktig.

Anf. 5 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Låt mig först säga att jag tycker att det är värdefullt att vi på detta sätt fick tillfälle till en diskussion om energipolitiken där fyra av riksdagens partier är företrädde. Det behövs med tanke på att vi steg för steg upptäcker nya förhållanden, som dock inte gör det svårare att uppfylla de mål vi har satt upp. De gör det snarare lättare, men det kräver också att vi tänker efter och anpassar insatserna efter vad vi lär oss.

Jag vill säga till Ivar Franzén att hela det utvecklingsprogram vi har nu, inkl. det vi presenterade för riksdagen i måndags och den gasproposition vi lade fram i tisdags, syftar till att utveckla alternativen. Det är ju vad det handlar om. Vidare förekommer det inga subventioner från samhällets sida när det gäller kärnkraften. Ivar Franzén vet att det förhåller sig på det viset.

Jag vill också föra ur den här debatten diskussionen om en effekthöjning

eller Ringhals 2 av det enkla och självklara skälet att den frågan är föremål för regeringens prövning för närvarande. Den prövningen får lov att ta den tid som behövs för att få svar på alla de frågor vi ställer om säkerhet och ekonomi i dessa två alternativ.

När det gäller effekthöjning har regeringen den principiella inställningen att det icke får finnas några utestående säkerhetsfrågor när vi skall ta ställning. Vad som saknas för alla de nu aktuella anläggningarna men som fanns i Barsebäck var praktiska insatser i konsekvenslindrande syfte. Ett sådant program för de andra anläggningarna håller nu på att tas fram. Att det finns ett sådant program är alltså en förutsättning för att vi skall kunna ta ställning till frågan.

När det gäller Ringhals 2 måste på motsvarande sätt alla de frågor vi ställer ha besvarats på ett tillfredsställande sätt. Den bedömningen pågår. Innan vi är färdiga med den kommer inte något beslut att fattas.

Jag har samma uppfattning som kraftindustrin: att den optimala elproduktionen till rimliga priser, till de priser som är till nytta för folkhushållet och nödvändiga för industrins konkurrenskraft, ligger kring 135 TWh per år. Sanningens minut närmar sig, precis som Per-Richard Molén sade, när vi måste diskutera frågan hur vi skall klara framtidens elförsörjning till samma låga priser som nu. Det går inte att göra det genom någon stor och omfattande expansion av elproduktionssystemet, inte heller genom att fortsätta att använda kärnkraft med allt vad det innebär av investeringar i nya anläggningar. Varför?

Ja, för det första finns det en gemensam önskan att skydda våra älvar. Denna önskan delar vi, vi har gemensamt i början av 1970-talet och på socialdemokratiskt initiativ beslutat om att undanta ett antal älvar från utbyggnad. Och det är den enda billiga möjlighet vi har för elproduktion. Att vi har velat hålla öppet för detta har ju haft att göra med att vi har åtagit oss att klara kärnkraftsavvecklingen och kampen mot försurningen samtidigt. Men självfallet önskar vi undvika konfliktfylld och miljöskadande vattenkraftsutbyggnad. Jag vill dock påminna om att riksdagens beslut förra året var att man undantog de fyra stora huvudälvarna men höll öppet för annan vattenkraftsutbyggnad i samband med kärnkraftsavvecklingen. Man har alltså inte satt något slutligt stopp vid 66 TWh i riksdagsbeslutet.

För det andra har vi mycket bestämt sagt att vi inte vill ha kolkondens. Det beskedet fick kraftindustrin på hösten 1982 från mig och andra företrädare för regeringen. Jag har upprepat det vid olika tillfällen – senast i tisdags vid symposiet på Vattenfall, där jag sade att vi icke kommer att säga ja till krav från kraftindustrins sida på en projektreserv i vad gäller kolkondens, i synnerhet inte så länge man inte har prövat alla möjligheter till effektivisering och specifik och rätt användning av elen.

Skulle man satsa på att bygga stora nya anläggningar – vare sig det är fråga om kärnkraft, kolkondens eller vindkraft – kommer man upp till en kostnadsnivå för elproduktionen som är flera gånger högre än den vi har i dag. Det är en felaktig uppfattning att tro att vi kan lösa detta problem genom expansion av elanvändningen. Den sanningens minut som närmar sig är att begripa att det förhåller sig på det här sättet och att anpassa handlandet efter det. Alla undersökningar visar att ny kärnkraft ligger på ungefär samma

kostnadsnivå som kolkondens, dvs. att kostnaderna skulle bli två tre fyra gånger högre än de vi har i Sverige. Att man bygger ut i andra länder har att göra med att kostnaderna för elproduktionen redan är så höga där. Men i det svenska systemet passar det inte. Därför måste vi i det svenska systemet i stället satsa på effektivisering och specificering av elanvändningen. På den punkten är vi överens med kraftindustrin. Då behövs sådant som kostnadsanpassade eltaxor. Då behövs det kanske att vi omprövar ställningstagandet hur vi skall använda elvärmen. Sådana ställningstaganden skall vi göra, men först sedan vi närmare har analyserat situationen. Det är ingen akut krissituation, utan vi har tid på oss för den nödvändiga omställningen.

Anf. 6 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Av det senaste numret av tidningen *Vi i Vattenfall* framgår att man från Vattenfalls sida har gjort en opinionsundersökning om energin. Där redovisas följande:

”Insikten om vad el och framför allt kärnkraft har betytt för att minska oljeförbrukningen i Sverige har ökat.”

En fråga som ställs i en av rubrikerna lyder: Klarar vi säkerheten? Under den rubriken kan man läsa följande:

”Tilltron till kraftindustrin är större hos ledarskiktet än hos allmänheten, men tycks vara på väg uppåt ---.”

När det gäller frågan om huruvida säkerhetskraven uppfylls har man i tabellform redovisat vad allmänheten resp. ledarskiktet anser. Man har också gjort följande uppdelning: helt och hållet övertygad, till största delen/delvis övertygad, inte övertygad och vet ej. Av tabellen framgår att allmänheten helt och hållet är övertygad om att säkerhetskraven uppfylls. 76 % av de tillfrågade ansåg att de till största delen var uppfyllda. Bland mer sakkunniga personer – alltså inom ledarskiktet – är 95 % övertygade om att säkerhetskraven tillgodoses.

Det här är någonting som jag tycker att energiministern bör ta till sitt hjärta. Samtidigt vill jag uttrycka min förhoppning, herr talman, om att man från energidepartementets sida verkligen ser till att det går snabbare att pröva frågan om Ringhals och även ansökan när det gäller Vattenfall.

Beträffande priserna för nya produktionsanläggningar, baserade på 1985 års penningvärde – jag kollade detta i går – är verkligheten sådan att kärnkraften ligger på ungefär 30 öre per kilowattimme. Kålet ligger på 40 öre och oljan på 50 öre. Varför skall man då välja kol när man i stället kan välja kärnkraft och tjäna 10 öre per kilowattimme? I utlandet ligger priserna redan på en hög nivå. När man i utlandet tillför ytterligare kärnkraft, kommer priserna där naturligtvis att öka. I Sverige ligger elpriserna på en låg nivå. Det har vi glädje av, för det ökar vår konkurrenskraft. Ända sedan början av 1900-talet har det varit så, att för varje ny produktionsanläggning har våra elpriser ökat – och det är ju helt naturligt. När vi skapar nya produktionsanläggningar börjar vi på en låg nivå. På det sättet får vi hela tiden en konkurrensfördel i förhållande till utlandet, och den är det ytterst angeläget att vi får behålla. Därför tror jag att vi i debatten bör beakta och fundera över frågan om nya produktionsanläggningar. Det gäller också att om kanske åtta nio år, med hänsyn till vad som är snabbast, billigast och mest miljövänligt,

åstadkomma ett nytt kärnkraftsblock i Oskarshamn eller Forsmark.

Jag är övertygad om att betydligt fler av Birgitta Dahls partivänner här i riksdagen har samma uppfattning som de fem socialdemokratiska riksdagsledamöter som har begärt en mera objektiv informationsspridning rörande kärnkraften.

Anf. 7 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag talade inte, Birgitta Dahl, om subventioner utan jag talade om de resurser som regeringen råder över. Det är onekligen så, att ett regeringsförslag som inte ger de resurser som behövs för ett byte av ånggeneratorer i Ringhals 2 innebär ett nej. Det förslaget kommer att stödjas av en majoritet, om socialdemokraterna står bakom detsamma. Det tyder ju sammansättningen här i riksdagen på.

Jag förstår att det är orimligt att försöka avkräva energiministern ett svar härvidlag. Men eftersom energiministern avgav en så positiv och klar deklaration om att resurserna verkligen skulle satsas på utveckling, minskad sårbarhet, bättre miljö osv., tillåter jag mig att dra den slutsatsen att det kommer att bli väldigt svårt att komma fram till någonting annat än ett nej till ett byte av ånggeneratorerna i Ringhals 2.

När det gäller uppvärmningen av energisåla småhus vill jag framhålla att vi inte får glömma bort att det, i jämförelse med den genomsnittliga förbrukningen under året, går åt tre fyra gånger så mycket energi för uppvärmning under den period då det är riktigt kallt. Även om husen är energisåla kommer de alltså på ett påtagligt sätt att bidra till ökad köldkänslighet i vårt elsystem. Vi får inte glömma bort detta, även om jag är medveten om att det ändå kan vara motiverat att ha en hel del hus kvar med elvärme.

Det är intressant att konstatera, att det statliga kraftföretaget i USA, med det välbekanta namnet BPA, har satsat stora pengar hos konsumenterna, villaägarna, på att gratis isolera deras hus. Man anser nämligen att den satsningen är lönsammare än att bygga ut ny produktionskapacitet.

De säkerhetskrav som vi alla är överens om måste ställas på vårt elsystem uppnås utan tvivel bäst och billigast genom en effektivisering av energianvändningen och en anpassning av energislagen hos användarna. Det är överraskande att vissa partier här i riksdagen bara tycks se teknikens möjligheter när det gäller att öka produktionen men är otroligt misstroga mot samma teknik när det gäller att bruka bättre i stället för mer. Ändå är det så oerhört viktigt att vi använder teknikens möjligheter på rätt sätt, och då skall vi i första hand använda dem för att bruka bättre i stället för mer – det tjänar framför allt konsumenterna på.

Till sist frågan om kärnkraftens lönsamhet. I USA kommer satsningen på vindkraft sannolikt att motsvara dubbla satsningen enligt det svenska kärnkraftsprogrammet – 20 000 MW – under de närmaste tio åren, men knappast någonting – för att inte säga ingenting – kommer troligen att satsas på ny kärnkraft.

Anf. 8 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Birgitta Dahl nämnde att hon är inne på tanken att ompröva elvärmen. För nybyggda, mycket välbyggda och värmeisolerade hus som tillförs 8 000 kWh skulle det bli en fördubbling av elkostnaderna. Kostnaden för att värma upp ett sådant hus med el uppgår till 4 000 kr. per år, vilket ungefär svarar mot räntan på ett vattenburet system. Det blir alltså stor skillnad, om man tvingar nyproduktionen – även denna typ av hus – att övergå till vattenburna system.

När det gäller vattenkraften motsätter sig folkpartiet en utbyggnad över 66 TWh. Vi säger också att den utbyggnad som återstår till 66 TWh skall göras endast om det är möjligt utan att miljön skadas på något väsentligt sätt.

Birgitta Dahl talar om att socialdemokraterna är aktiva, men jag vill erinra om att det inte är mer än två år sedan regeringen framlade ett förslag om att man skulle se över möjligheterna att bygga ut en av de fyra Norrlandsälvarna. Förslaget avvisades av riksdagen, om jag minns rätt. Birgitta Dahl borde alltså inte framställa socialdemokratin som något älvräddarparti. Om det är något parti som har gått i bräsch för utbyggnad av älvar och vattenkraft är det socialdemokraterna. Det kan finnas förståelse för det också, men man skall inte försöka göra svart till vitt.

Om vi ser långt framåt och konstaterar att vi på några år genom ökad hushållning och utan att skada samhällsekonomin skall vända en årlig ca 10-procentig uppgång i elförbrukningen till en snabb årlig minskning av elförbrukningen, är det rimligt att beteckna detta som en mycket hög ambition. Det är alldeles uppenbart att vi kommer att ställas inför mycket stora svårigheter för att klara detta. Vi bör vara medvetna om det och inte satsa alltför mycket i uttalanden m. m., utan mera på att i handling se om denna långtgående ambition kan förverkligas.

Anf. 9 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det är en svår uppgift vi har framför oss. Det som gör att man nu ändå kan göra mer optimistiska uttalanden om möjligheten att klara den här uppgiften, utan att behöva ta till andra, miljöskadliga alternativ, är att vi i praktiskt arbete har lyckats nå resultat snabbare än vi tidigare räknade med.

Jag vill också säga att vi är helt överens om villkoren för vattenkraftsutbyggnaden. Det som skall fram är det som vid en bedömning enligt vattenlagen kan anses vara förenligt med de miljökrav vi ställer. Självfallet ställer vi därför kravet på effektiv hushållning både inom boendet och i industrin. Vi kan inte gå med på att bygga ut elproduktionsanläggningar eller andra energiproduktionsanläggningar som medför miljöeffekter vi alla ogillar med mindre än att alla användare av energi först anstränger sig till det yttersta för att hushålla. Det måste vara utgångspunkten för arbetet, och det är också därför som vi nu talar med så stort allvar och sådan envishet om att man måste eftersträva ökad effektivisering i användningen av el och energi.

Visst har det förekommit ett slöseri i vårt samhälle. Annars skulle det inte vara möjligt att uppnå sådana effektiviseringar som man hittills har uppnått och fortfarande ser som möjliga. Vi har redan sparat 25–30 TWh i bostadsbeståndet, och det finns en potential för att spara ungefär lika mycket

till. Det är jag helt övertygad om.

Var man sedan skall lägga nivån för att få använda el i kombination med mycket energisnål teknik kan vi diskutera. Därvidlag har jag ingen absolut låst uppfattning. Men jag anser att man i hus där det utnyttjas mycket energisnål teknik i byggande och på annat sätt naturligtvis skall kunna använda el. Då är det specifik och effektiv elanvändning. Vi har faktiskt även på det området lyckats mycket bättre än vi trodde när vi arbetade med de här frågorna tidigare. Då måste vi också kassera in detta genom att kanske höja kraven ytterligare. Det tycker jag kan vara en gemensam ambition när vi nu ser att det faktiskt inte går att ta fram ny elproduktion utan att elpriset höjs för alla – och det vill vi undvika.

De siffror som Per-Richard Molén presenterade belyser, fastän Per-Richard Molén blandade ihop fasta och rörliga kostnader för olika alternativ, mycket effektivt varför det blir en kraftig höjning av elpriset om vi bygger nya kärnkrafts-, kolkrafts- eller oljekraftsanläggningar.

Genomsnittspriset för produktion av el ligger i dag kring 11–12 öre. När vi använder oljekondens, där den rörliga kostnaden är 50 öre, höjs genomsnittspriset till 16 öre i Sverige, trots att oljekondens utgör en liten del. Enligt de beräkningar som kan göras nu blir den totala kostnaden för kärnkraft vid en eventuell kärnkraftsutbyggnad 30 öre, för kolkraft 40 öre och för vindkraft 35–40 öre. Dessa beräkningar är mycket osäkra, för i andra länder har man i allmänhet inte samma miljö- eller säkerhetskrav som hos oss. Man har inte krav på avsättning till fonder för avfallshantering. Så de prognoserna belastas inte med de kostnader vi har i Sverige. Sannolikt blir priset ännu högre här. Det rör sig om tre, fyra, fem gånger så höga kostnader som vi har i genomsnittskostnader. Den billigaste vattenkraften, som ligger i botten och är orsaken till att genomsnittskostnaden är så låg, har ännu lägre produktionskostnader.

Per-Richard Moléns exempel var det bästa vi har fått på länge. Det visar på ett tydligt sätt att vi icke kan lösa detta problem genom att bygga ut kärnkraften eller genom att över huvud taget expandera elanvändningen. Vi kan lösa det genom effektivisering och genom att se till att vi reserverar elen för de ändamål där den verkligen är bäst. För uppvärmning finns det andra alternativ. Först har vi en stor potential för hushållning, därefter andra alternativ som är lika bra eller bättre ur ekonomisk synpunkt.

Jag invigde för en vecka sedan i Skellefteå en anläggning för kraftvärmeproduktion med torv. Den producerar värme för 10–11 öre per kilowattimme, alltså fullt konkurrenskraftigt i förhållande till el. Detta belyser vilka möjligheter vi bör ha att klara uppgiften att ställa om systemet i tid för att undvika kraftigt höjda elpriser.

Det är – det vill jag understryka – ingen akut krissituation, utan vi har tid på oss för omställningen, om vi arbetar förnuftigt och börjar med det nu.

Anf. 10 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Med siffror kan man bevisa det mesta, men jag har ägnat alltför mycket tid åt ekonomi för att inte kunna skilja på rörliga och fasta kostnader. Verkligheten är den att rörliga kostnader inkl. kapitalkostnader i 1985 års penningvärde och i offerter till Finland baserade på O 3 i Sverige

innebär att kärnkraften kostar 30 öre, kolet 40 öre och oljan 50 öre per kWh. När det gäller kol och olja är de rörliga kostnaderna högre. Den rörliga kostnaden för dagens svenska kärnkraft ligger på 9 öre, resten är kapitalkostnad. Det är detta som gör att en bibehållen kärnkraft efter år 2010 är så lönsam.

Jag förstår mig inte riktigt på regeringen. Finansministern predikar tillväxt och säger i sin finansplan att tillväxt är en förutsättning för full sysselsättning och stigande levnadsstandard, och han vill ha investeringar och nettoexport. För detta krävs elenergi. Industriministern åker ut och lägger fram Bergslagspaketet, Uddevallapaketen och Malmöpaketet. Han åker land och rike kring och uppfordrar företagen att ta sitt ansvar för sysselsättningen.

Såväl de här paketen som det utkrävda ansvaret när det gäller näringslivet syftar till ekonomisk tillväxt, och det kräver tillgång till säker och billig elenergi.

Energiministern å sin sida åker runt och talar om en kärnkraftsavveckling som successivt kommer att innebära ett slöseri på tiotals miljarder kronor. Brist på elenergi samt högre elpriser, som är konsekvensen av effektiviseringar, besparingar och en hushållning som jag mer eller mindre betraktar som ransonering, minskar tillväxten i näringslivet.

Det är relativt stor skillnad mellan elpriserna i utlandet och i Sverige. Priserna utomlands ligger betydligt högre. När vi från en lägre nivå höjer något, vilket är helt naturligt, och man utomlands behöver öka sina priser på elenergi, så höjs ju priset även där, men klyftan bibehålls och därmed den konkurrensfördel vi har. Det får vi inte glömma bort.

Herr talman! Jag hoppas att vi efter den här debatten inte minst i energirådet skall kunna sätta oss ned i lugn och ro och utifrån givna förutsättningar diskutera oss fram till en lämplig lösning på de energipolitiska problemen. Där kanske trots allt i förlängningen ligger någon form av folkomröstning.

Talmannen anmälde att Ivar Franzén och Hadar Cars anhöllit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 11 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag hoppas också att diskussioner i lugn och ro och med fakta för ögonen skall göra klart vad som är förnuftigt och vad som leder till långsiktigt bibehållna låga priser.

Låt mig citera några rader ur ett brev jag fått från en av Sveriges främsta industrimän, som leder en mycket energitung exportindustri. Han skriver: När det gäller forskning och utveckling bör stor uppmärksamhet ägnas åt åtgärderna för att minska elanvändningen. Inom mitt eget företag upplever vi detta som en stor utmaning, och jag översänder en PM angående ett projekt som vi satsar på. –

Vad det handlar om är just att utveckla effektiva processer för att använda el i mycket energitung produktion. Räddningen för oss är att vi i tid inser att det är detta det gäller att satsa på inför framtiden. Industrins konkurrenskraft är inte beroende av en expansiv elanvändning utan av en effektiv elanvändning. Det är detta som vi alla borde ha lärt oss av de nya fakta vi nu har.

Jag skall inte fortsätta sifferexercisen utan bara säga att om vi skulle sälja kärnkraft till Finland måste man till priset lägga vissa kostnader – bl. a. för avfallshantering – som inte finns med i offerten.

Faktum kvarstår – kostnaderna för nyproduktion är flera gånger större än genomsnittskostnaden för elproduktion i Sverige i dag. Det är det enkla faktum som talar om varför vi inte kan lösa våra problem genom att bygga nytt. Vi skall lösa våra problem genom att effektivisera.

Talmannen anmälde att Per-Richard Molén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1985/86:95 till bostadsutskottet

1985/86:96 till socialutskottet

4 § På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 10.51 att ajournera sina förhandlingar till kl. 12.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskotts-
betänkandena väntades föreligga.

5 § Förhandlingarna återupptogs kl. 12.00.

6 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1985/86:14 Nytt kyrkofullmäktigval i vissa fall (prop. 1985/86:88)

Finansutskottets betänkande

1985/86:11 Ändring i sekretesslagen m. m. (förs. 1985/86:11)

Justitieutskottets betänkanden

1985/86:13 Företagsbot (prop. 1985/86:23)

1985/86:14 Tilläggbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1985/86 (prop.
1985/86:101 delvis)

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1985/86:8 Viss uppgiftsskyldighet för banker, försäkringsbolag m. fl.

1985/86:11 Bidrag till idrottsföreningar för vissa arbetsgivaravgifter (prop.
1985/86:82)

Utbildningsutskottets betänkande

1985/86:9 Ändrat huvudmannaskap för tandvården vid universitetet i Umeå
(prop. 1985/86:68)

Prot. 1985/86:79
14 februari 1986

Meddelande om interpellation

Trafikutskottets betänkanden
1985/86:8 Tilläggsbudget II (prop. 1985/86:101 delvis)
1985/86:9 Anslag till Kommunikationsdepartementet m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)

7 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 14 februari

1985/86:117 av *Göran Ericsson* (m) till justitieministern om åtgärder mot den ökande brottsligheten:

I årets budgetproposition skriver statsrådet följande om brottsutvecklingen: "Antalet brott som har kommit till polisens kännedom år 1985 synes bli något högre än föregående år. I och för sig är ökningen förhållandevis blygsam men det måste slås fast att brottsligheten totalt sett ligger på en alltför hög nivå."

I den tillgängliga statistiken för 1985 avseende 1984 redovisas exempelvis en ökning av våldsbrotten med 6 %, våldtäkter/våldförande med 27 % och bank- och postrån med 40 %.

Ur den tillgängliga statistiken för år 1985 avseende Stockholms stad kan följande noteras:

I Stockholms stad har det 1985 begåtts 16 267 *fler* brott än under föregående år. En stadig ökning av våldsbrotten kan noteras. I stort sett ökade antalet stöld- och rånbrott med 9 000. Antalet butiksrån fördubblades. Det förefaller vara en viss underskattning att påstå att denna brottsökning är "förhållandevis blygsam".

Verkligheten är annorlunda. Några butikägare förklarade i en tidning för en tid sedan att de var beredda att ta med sig sina jaktgevär till butikerna. I en söderförort till Stockholm har en ungdomsliga bränt ur och förstört pendeltågsvagnar till ett värde av ca 50 milj. kr. På grund av nedsatt kapacitet kan polisen inte angripa detta problem utan endast varna allmänheten för dessa gäng.

Varken verkligheten eller regeringen närstående organ såsom rikspolisstyrelsen förmår tydligen övertyga om lägets allvar. Helt följdriktigt vidtar ej heller regeringen någon åtgärd. Man kompenserar inte ens för polisens pensionsavgångar, vilket leder till en ytterligare försvagning i ett kritiskt läge.

Under föregående mandatperiod ledde regeringens politik till en försvagad svensk polis. Ännu svagare tycks denna polis bli under innevarande mandatperiod. Denna politik är i grunden farlig och leder till en rad oönskade effekter.

En av effekterna är att den tilltagande oron i samhället blir en marknadsgrund för "trygghet" i olika former. Försäljningen av lås- och larmanordningar ökar, och kurser i karate som självförsvar anordnas på ett flertal gym.

De som varken har råd med larm eller kvalificerade lås eller som inte kan lära sig karate får ett sämre skydd.

Det kan enligt min mening inte vara en heroisk politisk insats att försämbra rättstryggheten för de svagaste grupperna i samhället. För gamla och rörelsehindrade, handikappade, kvinnor och barn börjar den offentliga miljön i Stockholm och andra tätortscentra framstå som hotfull och riskabel.

Det är bra att justitieministern nu beslutat sig för att stärka brottsoffrens ställning. I den frågan finns goda möjligheter att samla bred majoritet i riksdagen. Men frågan är om inte den första och viktigaste åtgärden är att genom bättre övervakning och högre uppklaringsprocent på brottsområdet se till att det produceras färre brottsoffer.

Mot bakgrund av vad jag ovan anfört vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Är det en offensiv och verkningsfull åtgärd att minska antalet polismän såsom ett svar på en ökande brottslighet?
2. Avser statsrådet vidta några åtgärder med anledning av att butiksrånen fördubblats i Stockholm?
3. Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att stärka brottsoffrens ställning?

8 § Kammararen åtskildes kl. 12.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Prot. 1985/86:79
14 februari 1986

Meddelande om interpellation